

Izvještaj sa sedmog European Social Survey treninga

Ljubljana, 12.-13. listopada 2009.

U Ljubljani je 12. i 13. listopada 2009. održan sedmi European Social Survey Train s temom Socio-demografske pozadinske varijable za međunarodna usporediva istraživanja u Europi. Cijeli seminar su vodila dva renomirana sociologa koji i sami sudjeluju u međunarodnim istraživanjima. Jürgen H. P. Hoffmeyer-Zlotnik je istraživač s GESIS Leibniz instituta za društvene znanosti u Manhheimu i profesor Empirijskih društvenih istraživanja na Sveučilištu u Giessenu. Uwe Warner je istraživač na CEPS/INSTEAD (Centre d'Etudes de Populations, de Pauvreté et de Politiques Socio-Economiques / International Network for Studies in Technology, Environment, Alternatives, Development) u Luksemburgu i predavač na Međunarodnom magistarskom programu iz analize javnih politika, IMPALLA (The International Master in Social Policy Analysis). Predavanja je slušalo šezdesetak sociologa, uglavnom doktoranata, iz različitih europskih zemalja.

Socio-demografske varijable uključuju obrazovanje, zanimanje, prihod, kućanstvo te pitanja rase, etniciteta i migracije. Tako je i raspored predavanja pratio navedenu strukturu. Prije izlaganja o pojedinim skupinama varijabli, predavači su se osvrnuli na nacionalnu standardizaciju i proces međunarodne harmonizacije socio-demografskih varijabli. Na primjeru Njemačke pokazali su ulogu nacionalne standardizacije koja je uspješno provedena 80-ih godina 20. stoljeća i omogućila usporedivost rezultata statističkih zavoda, akademskih institucija i istraživača tržišta. Harmonizacija je s druge strane zahtjevan proces koji se ne svodi na puko prevođenje na strane jezike. Zbog toga mnogi međunarodni projekti imaju složene procedure usklađivanja pitanja, output (primjer ISSP – The International Social Survey Program) i input harmonizaciju (primjer ESS – The European Social Survey).

Sesija posvećena obrazovanju bila je zanimljiva ne samo zbog usporedbi pristupa međunarodnih istraživanja već i zbog prezentacije Hoffmeyer-Zlotnik/Werner obrazovne matrice. Mogući pristupi obrazovanju uključuju godine školovanja, CA-SMIN obrazovnu klasifikaciju, ISCED klasifikaciju i obrazovne sektore. Hoffmeyer-Zlotnik/Werner matrica osmišljena je kako bi nadišla probleme vezane za međunarodnu usporedivost. U njoj se kombiniraju certifikati iz općeg i strukovnog obrazovanja te se rangiraju s obzirom na prestiž koji ostvaruju na tržištu rada. Najveći odmak matrice u odnosu na druge pristupe je u napuštanju sektorske podjele na osnovno, srednje i visoko obrazovanje. Zbog toga je predstavljanje izazvalo burnu raspravu i mnoštvo pitanja. Ipak, u dosadašnjoj praksi međunarodnih

Copyright © 2009 Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Institute for Social Research in Zagreb
Sva prava pridržana – All rights reserved

istraživanja ova matrica još uvijek nije primijenjena pa se njena praktičnost tek treba pokazati u budućnosti.

Sesija posvećena varijabli zanimanje uključivala je prikaze raznih klasifikacija. Jedna od najčešćih je ona Međunarodne organizacije rada (ILO) pod nazivom Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO). Ta klasifikacija je vrlo detaljna i obuhvaća 390 različitih zanimanja. Dosada je u primjeni bila klasifikacija ISCO-88 no trenutno traje proces zamjene s novom klasifikacijom ISCO-08. Nova klasifikacija vodi računa o promjenama na tržištu rada u posljednjih 20-tak godina, ali i nadalje ostaje vrlo detaljna i zbog toga teško primjenjiva u društvenim istraživanjima. Na sesiji posvećenoj temi prihoda usporedno su prikazani različiti pristupi mjerenju u međunarodnim istraživanjima. Na primjeru European Social Survey (ESS) i The European Community Household Panel (ECHP) pokazalo se da dolazi do značajnih razlika. Poseban problem predstavlja nemogućnost ispitanika da u vrlo kratkom vremenu pobroji sve svoje prihode (plaća, državni transferi, prihodi od kapitala itd.). Česta je pojava da bogatiji podcjenjuju, a siromašniji precjenjuju vlastite prihode. Dodatan problem predstavlja uspoređivanje zemalja s obzirom na različiti stupanj bogatstva stanovništva. Dobar primjer su Portugal i Luksemburg. Distribucija prihoda je u Portugalu puno više pomaknuta prema kategorijama nižeg prihoda, a u Luksemburgu prema onima višeg prihoda. Sličan problem se javlja i kod kućanstava. Različito poimanje kućanstva postoji zbog značajnih kulturoloških razlika. Tako se na primjer u Italiji samci i dalje znaju pribrajati kućanstvu svojih roditelja premda žive samostalno. Uzrok tome je upravo naglašena uloga i važnost obitelji u talijanskom društvu. Razlike u pokazateljima veličine kućanstva mogu imati za posljednicu razlike u određivanju praga siromaštva pa samim time i određivanje korisnika socijalne pomoći. Veličina kućanstva, na prvi je dojam obično istraživačko pitanje, ali može postati i političko, a za neke i egzistencijalno pitanje.

S obzirom na sve bolju uključenost Hrvatske u međunarodne aktivnosti, kao i izvjestan skori ulazak u Europsku uniju, za očekivati je i daljnje uključivanje hrvatske populacije u međunarodna istraživanja. Duga tradicija društvenih istraživanja i iskustvo naših istraživača mogu doprinijeti lakšem uključivanju Hrvatske u provedbu međunarodnih projekata kao što su ISSP (koji se već provodi u Hrvatskoj) ili ESS. S druge strane treninzi poput ovoga u organizaciji ESS-a mogu dodatno doprinijeti usavršavanju naših znanstvenika. Posebno treba naglasiti i korisnost razmjene iskustava s istraživačima iz drugih zemalja koji se susreću sa sličnim problemima u koncipiranju međunarodno usporedivih istraživačkih instrumenata.

Filip Miličević
Zagreb